

# SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION EXTRAORDINAIRE DE 1961.

3 NOVEMBRE 1961.

**Proposition de loi modifiant la loi du 25 avril 1896  
sur la réhabilitation des condamnés.**

## DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La présente proposition de loi est la reproduction littérale de celle qui fut déposée au Sénat le 20 janvier 1958 (Document n° 165, session de 1957-1958) et qui est devenue caduque par la dissolution des Chambres. Redéposée le 7 octobre 1958, elle est à nouveau devenue caduque le 21 février 1961.

Elle portait les signatures suivantes : M. Orban, G. Ciselet, F. Camby.

\*  
\*\*

La loi du 25 avril 1896 modifiée par la loi du 8 février 1954 ne permet pas la réhabilitation d'un condamné s'il a déjà joui antérieurement du bénéfice de la réhabilitation.

En d'autres termes, on ne peut jamais obtenir qu'une fois la réhabilitation.

Cette restriction a généralement été justifiée par les raisons ci-après :

« La réhabilitation impliquant la suppression complète et définitive de la tare judiciaire, la rechute du condamné qui a été jugé digne de cette réhabilitation, est un démenti retentissant, que le fait inflige aux prévisions de la loi et à la sagacité des pouvoirs publics.. Elle prend le caractère d'une circonstance grave et déplorable qui ne saurait se renouveler sans discréditer l'institution même de la réhabilitation ainsi entendue » (discussion au Sénat, séance du 31 mars 1895, Pas. 1896, p. 121).

# BELGISCHE SENAAAT

BUITENGEWONE ZITTING 1961.

3 NOVEMBER 1961.

**Voorstel van wet tot wijziging van de wet van  
25 april 1896 op het eerherstel van de veroor-  
deelden.**

## TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Dit wetsvoorstel is een woordelijke weergave van het voorstel dat op 20 januari 1958 bij de Senaat werd ingediend (Gedr. St. n° 165, zitting 1957-1958) en als gevolg van de Kamerontbinding is vervallen. Opnieuw ingediend op 7 oktober 1958, is het op 21 februari 1961 andermaal vervallen.

Het droeg de volgende handtekeningen : M. Orban, G. Ciselet, F. Camby.

\*  
\*\*

Op grond van de wet van 25 april 1896, gewijzigd bij de wet van 8 februari 1954, kan een veroordeelde niet in eer hersteld worden indien hij reeds vroeger eerherstel verkregen heeft.

Met andere woorden, eerherstel kan slechts één maal verleend worden.

Deze beperking wordt over het algemeen verantwoord als volgt :

« Aangezien eerherstel de gerechtelijke smet volkomen en voorgoed uitwist, is het feit dat de veroordeelde die dit eerherstel waardig werd geacht, opnieuw in dezelfde fout vervalt, een klinkende logenstraffing van de verwachtingen van de wet en het doorzicht van de openbare machten. Het krijgt het karakter van een ernstige en betreurenswaardige omstandigheid, waardoor geen nieuw rechtsherstel kan verleend worden zonder de instelling zelf in opspraak te brengen » (bespreking in de Senaat, vergadering van 31 maart 1895, Pas. 1896, blz. 121).

» Aussi, l'article premier, 5°, dispose-t-il que le condamné pour être recevable en sa demande de réhabilitation doit n'avoir pas déjà joui du bénéfice de la réhabilitation » (Rép. Prat. Dr. B. v° Réhabilitation pénale, 14 et 15).

On peut cependant se demander si cette rigueur est toujours souhaitable et si elle n'aboutit pas, en fait, à des conséquences peu équitables.

Depuis l'époque à laquelle fut votée la loi de 1896, le nombre des contraventions et des délits qu'on peut qualifier de « mineurs » et qui ne sont pas de nature à entacher l'honneur de ceux qui sont condamnés de ce chef, s'est multiplié dans des proportions considérables. Il suffit de songer aux innombrables contraventions au Code de la route. Des citoyens parfaitement honorables peuvent ainsi, sans avoir manqué gravement à la loi pénale, se trouver nantis d'un casier judiciaire.

Or, si après avoir été « de bonne conduite » pendant le délai prévu par la loi — en principe cinq ans — et obtenu le bénéfice de la réhabilitation pour la condamnation bénigne dont ils auraient été l'objet, il leur arrive d'encourir une seconde condamnation, leur effort d'amendement, même poursuivi pendant de très longues années et leur conduite irréprochable même leur vie durant, ne leur permettront plus de solliciter une réhabilitation. Ils se verront donc, sans rémission, frappés de la « tare judiciaire » que le législateur de 1896 avait à juste titre estimé souhaitable d'éliminer, en faisant l'oubli sur la condamnation.

Certes, on conçoit que celui qui a été condamné pour faits graves et qui, après une première réhabilitation, se rend à nouveau coupable de faits graves ne mérite pas de bénéficier une seconde fois de la faveur légale, sa rechute même ayant démontré qu'il ne s'était pas amendé comme on l'avait espéré.

Mais peut-on raisonnablement parler de « rechute » ou d'« indignité » lorsqu'un requérant postule pour la première fois sa réhabilitation du chef d'un délit d'une certaine gravité ?

Un exemple fixera les idées.

Imaginons que M. X... ait, étant étudiant et âgé de 20 ans, subi en 1920 une condamnation à 10 francs d'amende du chef d'une contravention quelconque.

Au bout de cinq ans, il demande et obtient sa réhabilitation.

A l'âge de 30 ans — donc en 1930 — il encourt une condamnation à un mois de prison du chef de coups et de blessures par imprudence.

De cette condamnation, il ne pourra *jamais* être réhabilité même si pendant cinq, dix, vingt ou trente ans, son comportement est irréprochable et ce pour la seule raison qu'il a été réhabilité en 1925 de la condamnation à une amende de 10 francs.

L'esprit de la loi se trouve-t-il vraiment respecté par cette implacable rigueur ?

On en est d'ailleurs arrivé, dans certains parquets — et non sans raison « pratique » — à décourager ceux qui postulent une réhabilitation pour des condamnations sans gravité, de manière à éviter que cette réhabilitation, une fois prononcée, ne fasse ultérieurement obstacle à une réhabilitation qui serait demandée du chef d'une condamnation intervenue pour des faits plus graves.

» Artikel 1, 5°, bepaalt dan ook dat het verzoek van de veroordeelde slechts ontvankelijk is indien hij nog nooit in eer is hersteld. » (Rép. Prat. Dr. B., v° Réhabilitation pénale, 14 en 15).

Men kan zich evenwel afvragen of deze strengheid altijd wenselijk is en of zij tenslotte geen onrechtvaardige gevolgen heeft.

Sedert de tijd dat de wet van 1896 goedgekeurd werd, is het aantal overtredingen en wanbedrijven die men als minder erg kan bestempelen en die de eer van de veroordeelden niet aantasten, aanzienlijk toegenomen. Men denke aan de ontelbare overtredingen van het verkeersreglement. Achterswaardige burgers kunnen zich aldus, zonder ernstig vergrijp tegen de strafwet, een strafregister op de hals halen.

Wanneer nu iemand die tot een lichte straf werd veroordeeld, zich gedurende de wettelijke termijn — in beginsel vijf jaren — goed gedragen heeft en in eer hersteld is, maar het ongeluk heeft een tweede maal veroordeeld te worden, zal hij hiervoor geen eerherstel meer kunnen vragen, ook al heeft hij zich jarenlang ingespannen om zich te beteren en al is zijn gedrag verder, zelfs zijn gehele leven door, onberispelijk geweest. Hij zal dus onherroepelijk gebukt gaan onder de « gerechtelijke smet » die de wetgever van 1896 terecht had willen uitwissen door de veroordeling aan de vergeetelheid prijs te geven.

Zeker, het is begrijpelijk dat degene die wegens ernstige feiten werd veroordeeld en, na een eerste eerherstel, zich opnieuw aan ernstige feiten schuldig maakt, de wettelijke gunst geen tweede maal verdient, want het feit dat hij in dezelfde euvelaad vervalt, toont aan dat hij zich niet gebeterd heeft zoals gehoopt werd.

Maar kan er redelijkerwijze sprake zijn van « in dezelfde fout vervallen » of « onwaardigheid », wanneer de betrokkene voor de eerste maal eerherstel vraagt uit hoofde van een tamelijk ernstig misdrijf ?

Een voorbeeld ter verduidelijking.

Als twintigjarige student heeft de heer X... in 1920 een veroordeling tot 10 frank geldboete opgelopen wegens een of andere overtreding.

Na vijf jaar verkrijgt hij op zijn verzoek eerherstel.

Op 30-jarige leeftijd — in 1930 — wordt hij veroordeeld tot één maand gevangenisstraf uit hoofde van slagen en verwondingen door onvoorzichtigheid.

Voor deze veroordeling zal hij *nooit* eerherstel kunnen verkrijgen, zelfs indien hij zich gedurende vijf, tien, twintig of dertig jaar onberispelijk gedraagt, en dit alleen maar omdat hij in 1925 eerherstel heeft verkregen voor zijn veroordeling tot een geldboete van 10 frank.

Stemt deze onverbiddelijke strengheid werkelijk met de geest van de wet overeen ?

Het is trouwens zo ver gekomen dat bepaalde parketten — en niet zonder « practische » redenen — in geval van lichte veroordelingen de betrokkenen trachten terug te houden van een verzoek om eerherstel, ten einde te voorkomen dat dit eerherstel, wanneer het eenmaal is uitgesproken, later een beletsel vormt om nogmaals eerherstel te verkrijgen voor een veel ernstiger veroordeling.

Il échet au surplus d'observer que la loi de 1896, avec les modifications qu'y a apportées le législateur de 1954, aboutit parfois dans son application à des situations paradoxales et peu équitables.

Si, en regard de l'exemple indiqué ci-dessus, un M. Y... a été condamné à 10 francs d'amende en 1920, mais qu'il n'ait *pas* sollicité plus tôt le bénéfice de la réhabilitation, il pourra en vertu de l'article 2a) de la loi du 8 février 1954, obtenir sa réhabilitation du chef du délit plus grave qu'il aurait commis en 1930, *bien qu'ayant encouru une autre condamnation dans le délai de cinq ans imparti par la loi pour son amendement, pourvu que cette condamnation rentre dans le cadre de celles que prévoit l'article 2a), précité.*

Or, pourrait-on sérieusement soutenir qu'en pareil cas, il aurait fait preuve d'*amendement* plus et mieux que M. X... ? C'est le contraire qui est manifestement vrai.

Si certaines condamnations *encourues pendant la période normale d'amendement* ne font plus obstacle à une réhabilitation, comment admettre qu'une condamnation à un simple contravention, encourue *bien avant la période normale d'amendement* devrait nécessairement empêcher cette réhabilitation, pour la seule raison qu'elle a déjà fait l'objet d'une réhabilitation ?

Sans doute serait-il excessif de permettre sans limitation une série de réhabilitations successives. La réhabilitation doit garder un caractère exceptionnel.

Mais les auteurs de la présente proposition de loi considèrent qu'un progrès appréciable pourrait être réalisé si, au lieu d'exiger que « le condamné n'ait pas déjà joui du bénéfice de la réhabilitation », la loi se bornait à exiger qu'il n'ait pas été déjà réhabilité d'une condamnation lui infligeant une peine criminelle ou correctionnelle.

Les auteurs de la proposition n'ignorent pas que les parquets ont déjà à faire face à de très nombreuses demandes de réhabilitation et que l'adoption des nouvelles dispositions qu'ils proposent sera de nature à augmenter encore ce nombre déjà considérable.

Ils estiment que, s'il ne faut pas « décourager » les demandes de réhabilitation qui se justifient par un intérêt légitime, il convient de ne pas « encourager » des demandes de l'espèce qui ne présente pratiquement pas d'intérêt véritable et qui sont de nature, outre les prestations et devoirs d'instruction qu'ils imposent aux magistrats compétents, à mettre à charge de l'Etat des frais non négligeables.

L'article 6 de la loi de 1896 dispose que les frais de la procédure sont toujours à charge de l'Etat.

Cette disposition ne paraît pas justifiée.

Certes, si le requérant est indigent, il doit avoir droit à la procédure gratuite. Mais on voit mal la raison pour laquelle le condamné qui en a les moyens et qui sollicite la faveur d'une réhabilitation, ne supporterait pas lui-même les frais de la procédure. En fait, la perspective des frais à payer éloignerait du prétoire les requérants qui n'auraient pas un véritable intérêt à obtenir leur réhabilitation du chef d'une condamnation mineure.

Tel est l'objet de la modification proposée à l'article 6.

Hierbij valt op te merken dat de toepassing van de wet van 1896, met de wijzigingen die de wetgever van 1954 erin heeft aangebracht, soms tot paradoxale en onrecutvaardige toestanden leidt.

Indien, om ons voorbeeld van hierboven nog eens te nemen, de heer Y... in 1920 tot 10 frank geldboete veroordeeld werd, maar *niet* vroeger eerherstel heeft gevraagd, kan hij krachtens artikel 2, a), van de wet van 8 februari 1954 eerherstel verkrijgen voor het ernstiger misdrijf dat hij in 1930 zou hebben gepleegd, *hoewel hij een andere veroordeling heeft opgelopen binnen de termijn van vijf jaren door de wet gesteld voor zijn verbetering*, op voorwaarde dat deze veroordeling binnen het kader valt van voormeld artikel 2, a).

Kan men nu in ernst staande houden dat, in een dergelijk geval, Y... het bewijs heeft geleverd dat hij zich meer en grondiger *gebeterd* heeft dan X... ? Dat het tegenovergestelde waar is, ligt voor de hand.

Wanneer bepaalde veroordelingen *tijdens de normale periode van verbetering* eerherstel niet meer in de weg staan, is het toch niet aannemelijk dat een veroordeling wegens een eenvoudige overtreding, *lang voor de normale verbeteringsperiode*, dit eerherstel noodzakelijk moet beletten, om de enige reden dat er reeds eerherstel is geweest.

Natuurlijk ware het overdreven om zonder enige beperking het ene herstel na het andere toe te staan. Eerherstel moet een uitzonderlijk karakter blijven dragen.

Maar de indieners van dit wetsvoorstel zijn van oordeel dat wij er al veel vooruit op zouden gaan indien de wet niet langer eiste dat « de veroordeelde het voordeel van het eerherstel niet reeds genoten heeft », doch slechts bepaalde dat hij niet reeds eerherstel mag hebben verkregen voor een veroordeling tot een criminele of correctionele straf.

De indieners weten dat de parketten reeds hebben af te rekenen met een zeer groot aantal verzoeken om eerherstel en dat dit aantal nog zou toenemen indien de nieuwe bepalingen die zij voorstellen, werden aangenomen.

Zij zijn van mening dat de verzoeken om eerherstel op grond van rechtmatige belangen, niet moeten worden tegengewerkt, maar dat er ook geen reden is om dergelijke verzoeken in de hand te werken wanneer er eigenlijk geen grote belangen mede gemoeid zijn, omdat zij niet alleen een massa werk bezorgen aan de bevoegde magistraten, maar ook niet onaanzienlijke kosten ten laste brengen van de Staat.

Artikel 6 van de wet van 1896 bepaalt dat de kosten van de rechtspleging steeds ten laste zijn van de Staat.

Deze bepaling lijkt niet verantwoord.

Zeker, indien de verzoeker onvermogen is, moet hij recht hebben op de kosteloze rechtspleging. Men ziet echter niet goed in waarom een veroordeelde die bemiddeld is en om de gunst van een eerherstel verzoekt, niet zelf de kosten van de procedure zou dragen. In feite zou het vooruitzicht van deze kosten die aanvragers uit de gerechtszaal verwijderd houden, die geen werkelijk belang hebben bij eerherstel voor een lichte veroordeling.

Dit is het doel van de voorgestelde wijziging in artikel 6.

Si l'ensemble de la proposition était adopté par le Parlement, il n'en résulterait donc vraisemblablement ni prestations supplémentaires pour le parquet ni — au contraire — charge financière pour l'Etat, mais la réhabilitation pourrait être obtenue dans des cas dignes d'intérêt, dans lesquels elle est impossible sous l'empire des dispositions actuellement en vigueur.

M. ORBAN.

\*  
\*\*

**Proposition de loi modifiant la loi du 25 avril 1896 sur la réhabilitation des condamnés.**

ARTICLE PREMIER.

Le 5° de l'article 1<sup>er</sup> de la loi du 25 avril 1896 sur la réhabilitation des condamnés est remplacé par la disposition suivante :

« Le condamné pourra être réhabilité, même s'il a obtenu antérieurement le bénéfice de la réhabilitation, pourvu que celle-ci n'ait eu pour objet qu'une condamnation relevant de la compétence du juge de police. »

ART. 2.

A l'article 6 de la même loi, les mots « de l'Etat » sont remplacés par les mots « du requérant ».

M. ORBAN.

F. CAMBY.

C. MOUREAUX.

Indien het gehele voorstel door het Parlement werd aangenomen, zou dit waarschijnlijk noch bijkomende prestaties voor het parket, noch — integendeel zelfs — enige financiële last voor de Staat tot gevolg hebben. Wel zou eerherstel kunnen worden verkregen in belangwekkende gevallen die, onder de gelding van de huidige bepalingen, daarvoor niet in aanmerking komen.

\*  
\*\*

**Voorstel van wet tot wijziging van de wet van 25 april 1896 op het eerherstel van de veroordeelden.**

EERSTE ARTIKEL.

Artikel 1, 5°, van de wet van 25 april 1896 op het eerherstel van de veroordeelden wordt vervangen als volgt :

« De veroordeelde kan in eer hersteld worden, zelfs indien hij het voordeel van het eerherstel reeds genoten heeft, op voorwaarde dat dit slechts betrekking had op een tot de bevoegdheid van de politierechter behorende veroordeling. »

ART. 2.

In artikel 6 van dezelfde wet worden de woorden « van de Staat » vervangen door de woorden « van de verzoeker ».